

Vybrané architektonické objekty v Šarišských Michaľanoch od praveku po novovek

Katarína BRENDZOVÁ

Obec Šarišské Michaľany leží na východnom Slovensku medzi mestami Prešov a Sabinov na hlavnom ťahu v smere na sever. Vďaka svojej polohe sa tak stala nevyhnutným bodom prechodu v smere na Sabinov či na Prešov. Dynamicky sa rozvíjajúca obec má čo ponúknuť i z hľadiska histórie, čoho dôkazom je i príspevok, ktorý sa zaoberá vybranými architektonickými objektmi od praveku až po novovek. I to jej jedna z ciest propagácie slovenských miest a obcí pre rozvoj turizmu a cestovného ruchu, ale i poskytnutia ucelenejšieho obrazu o histórii a architektúre vybraných objektov pre širokú verejnosť.

Obec Šarišské Michaľany zastávajú so svojou neolitickou lokalitou najvýznamnejšie miesto medzi osadami či náleziskami bukovohorskej kultúry. Prvou publikovanou informáciou o lokalite je krátka zmienka v príspevku D. Čaploviča, D. Gašaja a L. Olexu v článku publikovanom v AVANSe 1977.³⁶³ Nálezisko sa spája s polohou pod lesom Giráš, na ktorej bolo zberom získaných niekoľko tenkostenných črepov bukovohorskej kultúry, ako aj nevýrazné fragmenty keramiky gávskej kultúry. Nájdené bukovohorské črepy sa vyznačujú prítomnosťou dobre zachovanej bielej inkrustácie.

Lokalita Fedelemka je dnes chápaná ako významná aj v stredoeurópskych reláciách. Výskumy S. Šišku v rokoch 1981 – 1987 umožnili detailný pohľad do sídliskových štruktúr obdobia druhej polovice 6. tisícročia p.nl. Viacfázové osídlenie dovolilo rekonštruovať vývoj osídlenia skupiny Tiszadob a bukovohorskej kultúry v prostredí, ktoré síce predstavuje severnú perifériu najmä bukovohorskej kultúry, avšak táto skutočnosť sa nijak neodráža na bohatstve mobiliáru tvoreného keramikou štiepanou a brúsenou industriou a výrobkami z kostí. K bohatstvu hmotnej kultúry prispela aj skutočnosť vhodných pedologických podmienok, ktoré nespôsobili erodovanie povrchov keramických nádob. Napriek skutočnosti, že lokalita v polohe Fedelemka nebola preskúmaná v celku (75%) predstavuje najkomplexnejšie archeologicky prebádané otvorené sídlisko spomínaných kultúr v celom severovýchodnom Potisí. Dôležitou skutočnosťou je aj krajinné prostredie, v ktorom boli osady založené. Nebola využitá žiadna z terás pozdĺž hlavného riečného toku tejto oblasti

---

³⁶³ ČAPLOVIČ, D. – GAŠAJ, D. – OLEXA, L. 1978. Archeologické prieskumy na stavbách socializmu na východnom Slovensku. In *AVANS 1977*. Nitra : AÚ SAV, 1978, s. 62 –70.

Torysy, ale ostroh nad jedným z prítokov tejto rieky. Výskum odhalil početné zemné úpravy, ktorých cieľom bolo zväčšiť plochu vhodnú na výstavbu obydli ako aj stopy po zámernom likvidovaní zástavby v dobe opustenia priestoru obyvateľmi bukovohorskej kultúry.

Táto osada s viacfázovým osídlením je situovaná na malom ostrohu nazvanom Fedelemka, ktorá vyčnieva z rozsiahlej zalesnenej pahorkatiny Giráš zvažujúcou sa do údolia miestneho Veľkého potoka vlievajúceho sa po troch kilometroch do rieky Torysa.³⁶⁴ Už počas prvej sezóny výskumu sa zistil pôvodný rozmer sídliska na 4000 m² a to už vrátane plochy, ktorá bola zmytá potokom.³⁶⁵ Výskum priniesol viaceré zlomové zistenia, medzi inými i to, že osada bola najintenzívnejšie osídlená v druhej a tretej fáze nositeľmi bukovohorskej kultúry. Z týchto fáz osídlenia sa našlo 206 objektov a 18 hrobov. V ďalších fázach osídlenia Fedelemky je pozorovateľná kultúra s kanelovanou keramikou. Nejasný ale do dnešných dní zostáva dôvod zániku osady a práve tu ostáva priestor pre neustále špekulácie, ktoré sa zrejme už nepotvrdia ďalším archeologickým výskumom.

Najväčší rozmach osady sa spája v polohe Fedelemka s nositeľmi bukovohorskej kultúry. Nositelia tejto kultúry nadviazali na tradície i osídlenie kultúry s východnou lineárnou keramikou. S nositeľmi bukovohorskej kultúry sa spája 248 sídliskových objektov a 18 kostrových hrobov. Zo všetkých získaných objektov až 56% tvoria zásobné jamy, ktoré boli ale po splnení svojej funkcie zasypané. Z tohto obdobia trvania osady sa podarilo získať niekoľko architektonických objektov, ktoré vypovedajú o miestnej architektúre nositeľov bukovohorskej kultúry ale prispeli i k poznaniu celkovej sídliskovej formácie.³⁶⁶ Práve týmto objektom sa chceme venovať, pretože predstavujú najstaršie architektonické objekty, ktoré sa v obci objavili. Nejde síce o klasické architektonické skvosty, ale poukazujú na vtedajšiu vysokú úroveň obydli a príbytkov, ktoré boli v tom čase stavané a obývané.

Neolitický dom spoločenstiev s lineárnou keramikou je z hľadiska pôdorysnej dispozície známy. Charakterizuje ho najmä dlhá stavba obyčajne s päťradovou stĺpovou konštrukciou, členenou do viacerých častí. Nezachovanosť pôvodnej úrovne domu ale neumožňuje poznanie aspoň základného vzhľadu interiéru.

---

³⁶⁴ ŠIŠKA, S. 1995. *Dokument o spoločnosti mladšej doby kamennej (Šarišské Michaľany)*. Bratislava : Veda, 1995, s. 17.

³⁶⁵ ŠIŠKA, S. 1986. Graubungen auf der neolitischen und äneolitischen Siedlung in Šarišské Michaľany. In *Slovenská archeológia*, 1986, roč. 34, č. 1, s. 439.

³⁶⁶ ŠIŠKA, S. 1998. Architektúra neolitickej osady v Šarišských Michaľanoch. In *Slovenská archeológia*, 1998, roč. 66, č. 2, s. 187.

Dom 1

Redšie až súvislé zoskupenie prepálenej mazanice na povrchu červenej, v jadre tmavohnedej farby bolo zistené v hĺbke 0,6 m od povrchu. Zväčša bola mazanica rozrušená a rôzne poprevracaná. Na nosné stĺpy, ktoré niesli hradu krovu, poukázali dve kruhové plôšky s priemerom 0,18 a 0,32 cm, ktoré boli obložené väčšími kameňmi. V rozrušenej vrstve mazanice sa našiel depozit piatich jadier z rádiolaritu, v jeho blízkosti depot piatich jadier z tej istej suroviny, štyri rekonštruovateľné nádoby, štyri kamenné sekerky, zlomok brúsika z pieskovca, dve hlinené závažia, kostené hladidlo, guľovité kamenné drvidlo a veľká trecia kamenná podložka. V juhovýchodnom rohu domu sa na sprašovom podloží rozlíšila kruhová jama s dnom v hĺbke 0,42 m. Vo vzťahu k domu 84 sa ponúklo viacero interpretácií. Vzhľadom na svoju malú hĺbku mohla byť súčasťou jeho interiéru, ďalšiu možnosť predstavuje superpozícia domu domu 1.³⁶⁷

Dom 123

V hĺbke 0,75 – 1,0 m od dnešného povrchu sa zistil neúplný pôdorys domu s rozmermi 4,0 x 6,3 m. Celá plocha mazanice spočívala v hornej polovici tmavo sfarbenej zásypovej vrstvy kotliny. Súvislá vrstva mazanice s výskytom ojedinelých kameňov sa rozprestierala na ploche 2,7 x 3,7 m. Na okrajové menšie zoskupenie mazanice nadväzovala malá vyhladená a prepálená plocha. Tesne pri nej sa našlo 13 nepravidelne navrhovaných kameňov premiešaných s ojedinelými hrudami mazanice. Celá táto situácia poukazovala na deštrukciu kamenno – hlineného kozuba. Z celého objektu i z jeho častí pochádza množstvo úlomkov črepov. K inventáru domu patrí i kamenný klin tesne prekrytý mazanicou. Svojimi rozmermi, vypracovaním a neporušenosťou je reprezentatívnym exemplárom brúsenej industrie.

Dom 184

K počiatkovej fáze osady bukovohorskej kultúry patrí sčasti preskúmaný dom s deštrukciou hlineného kozuba, ktorý bol zahĺbený do plytkej kruhovej jamy. Po jeho obvode boli umiestnené tri kolové jamy, ktorých rozloženie nasvedčuje na rohovú časť domu. Na datovanie stavby poukazuje jej umiestnenie v hĺbke 140 – 150 cm.³⁶⁸ Ďalší výskum objektu nebol možný kvôli pásu lesného porastu a následnému strmému zrázu.

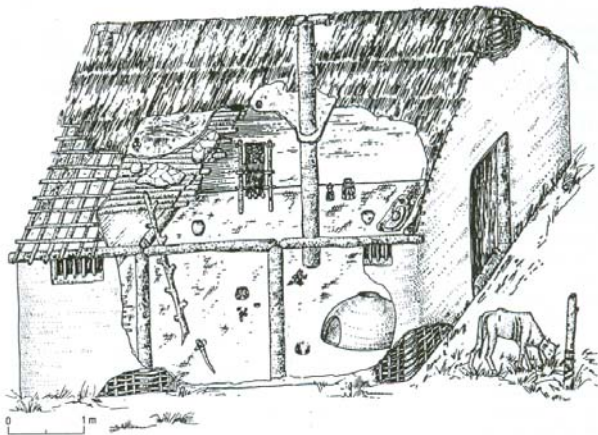
³⁶⁷ ŠIŠKA, S. 1998. Architektúra neolitickej osady v Šarišských Michaľanoch. In *Slovenská archeológia*, 1998, roč. 66, č. 2, s. 190.

³⁶⁸ ŠIŠKA, S. 1995. *Dokument o spoločnosti mladšej doby kamennej (Šarišské Michaľany)*. Bratislava : Veda, 1995, s. 26.

Dom 203

V hĺbke 0,8 m od povrchu sa na západnej strane domu rozšírila malá plocha hrudkovitej vrstvičky svetlohnedej miestami slabo prepálenej červenkastej farby. Do vrstvičky bola vyhlbená jama s kolmými stenami a rovným dnom. Táto jama obsahovala veľké hrudy do červena prepálenej mazanice. Aj v tomto objekte sa našli ruiny deštruovanej pece. Dlážku pece neskôr narušila sídlisková jama. Priamo z povrchu dlážky pochádzalo niekoľko sto črepov. V tomto objekte sa našlo nespočetné množstvo úštepovej industrie, zlomky brúsených nástrojov i zvieracích kostí.³⁶⁹ Čo sa týka samotnej konštrukcie domov, tá bola objasnená práve týmto objektom.

Otvorenou otázkou ale ostáva zánik osady s bukovichorskou kultúrou v Šarišských Michaľanoch. Príčiny zániku osídlenia v období neolitu nie sú bližšie známe a ani dôvody prečo na tejto polohe je prerušená kontinuita osídlenia na 1500 rokov. Jedným z vysvetlení zániku môže byť i presťahovanie obyvateľstva na Východoslovenskú nížinu a do oblastí východne od Tisy. Ďalším z vysvetlení býva odchod obyvateľov do vyššie položených oblastí v dôsledku klimatických zmien. Je možné predpokladať, že práve klimatické zmeny stáli za zánikom osady v Šarišských Michaľanoch, čo súviselo s čoraz obtiažnejším zháňaním potravy a zabezpečenia dostatočnej výživy.³⁷⁰ Dôvody zániku osady sú často spájané i s celkovým zánikom bukovichorskej kultúry v tomto priestore.³⁷¹ Tieto otázky sú však oveľa širšieho rázu a sú spojené s problematikou prechodu medzi stredným a mladým neolitom.

Šarišské Michaľany - rekonštrukcia domu bukovichorskej kultúry

³⁶⁹ ŠIŠKA, S. 1998. Architektúra neolitickej osady v Šarišských Michaľanoch. In *Slovenská archeológia*, 1998, roč. 66, č. 2, s. 193.

³⁷⁰ ŠIŠKA, S. 1995. *Dokument o spoločnosti mladšej doby kamennej (Šarišské Michaľany)*. Bratislava : Veda, 1995, s. 45.

³⁷¹ ŠIŠKA, S. 1998. Architektúra neolitickej osady v Šarišských Michaľanoch. In *Slovenská archeológia*, 1998, roč. 66, č. 2, s. 201.

(ŠIŠKA, S. 1998. Architektúra neolitickej osady v Šarišských Michal'anoch. In *Slovenská archeológia*. ISSN1335-0102, 1998, roč. 66, č. 2, s. 189.)

Už v období sťahovania národov, staršej doby rímskej, bol priestor v okolí obce osídlený, čo dokazujú nálezy zo Šarišských Michalian a susedných Ostrovian. Obdobie sťahovania národov prináša nové spoločenstvo – Slovanov. Aj keď slovanské osídlenie v priestore ranostredovekého Šariša bolo pred 9. stor. pomerne riedke³⁷², od polovice 9. stor. dochádza k snahám začleniť toto územie do záujmovej sféry Veľkomoravskej ríše s čím súvisí nárast počtu obyvateľov i budovanie väčších správnych centier.³⁷³ I keď doklady veľkomoravského pôsobenia nie sú zachytené v písomných pamiatkach, jej vplyv je ale doložený v rámci viacerých hradísk (Šarišské Sokolovce)³⁷⁴

S nástupom vlády Arpádovcov a postupným ustálením hraníc na Karpatských vrchoch – vytvorenie stabilnej hranice s Poľskom – postupne sa i región Šariša začleňuje do správy uhorského štátu. V nasledujúcom období sa Šariš pretvára na samostatný správny celok. Viacerí autori ako napr. Juraj Žudel uvádzajú, že „proces sa zavíšil pravdepodobne ešte pred tatárskym vpádom (1241) alebo vzápätí po ňom, lebo roku 1247 sa už spomínajú šarišskí župani Miko, syn Detrika (comes de Sarus) a Tekus, konajú z príkazu kráľa Bela IV. ako svojho pána, a nie na rozkaz župana komitátu Novum Castrum.“ Až z rokov 1261 a 1272 pochádzajú prvé zmienky o Šarišskom komitáte. V roku 1261 došlo k oslobodeniu komitátu Sarus od platenia mýta. V roku 1272 došlo k darovaniu Fintíc komitátu Saros.

S vládou kráľa Bela IV., ktorý panoval v rokoch 1235 – 1270 súvisí aj zatiaľ prvá písomná zmienka o obci. Je spojená s jeho donáciou obce jágerskému biskupovi, ktorému daroval v roku 1248 dedinu Michal'any,³⁷⁵ a ktorú neskôr výmenou za iný majetok opäť nadobudol. Táto skutočnosť poukazuje na to, že obec existovala už niekoľko desaťročí pred začiatkom 13. storočia.³⁷⁶ Keďže hovorí o dedine a nie o osídlenom alebo práve osídlenom území, je zrejmé, že Michal'any jestvovali niekoľko desaťročí pred začiatkom 13. storočia. Najstaršie osídlenie obce sa pravdepodobne koncentrovalo na terase nad súčasnou hlavnou cestou Prešov – Sabinov v blízkosti kostola. Táto poloha je však v súčasnosti husto zastavaná a nie je možné uskutočniť archeologický výskum a tým presnejšie určiť obdobie vzniku obce.

³⁷² ŽUDEL, J. 1984. *Stolice na Slovensku*. Bratislava : Obzor, 1984, s. 120.

³⁷³ MARSINA, R. 1986. *Dejiny Slovenska I*. Bratislava : Veda, 1986, s. 85.

³⁷⁴ ČAPLOVIČ, D. 1998. *Včasnostredoveké osídlenie Slovenska*. Bratislava : Academic Electronic Press, 1998, s. 64.

³⁷⁵ V doslovnom znení Szent Mihály

³⁷⁶ ULIČNÝ, F. 1990. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1990, s. 312.

V písomnostiach z 13. až 16. storočia je obec pravidelne zapísaná pod maďarským názvom Zenthmihal vo význame Svätý Michal. Tento názov teda zachytil skutočnosť, že názov obce vznikol prevzatím mena duchovného patróna kostola, zasväteného sv. Michalovi. Tento kostol zaradzujeme k tým, ktoré vznikli mimo sídlisk a boli spoločným kostolom pre obyvateľov vtedy susediacich dedín.

Renesančný kaštieľ

Najstaršou zachovanou pamiatkou v obci je renesančný kaštieľ, ktorý je situovaný v dolnej časti obce, na ľavom brehu rieky Torysa, 150 metrov od hlavnej cesty Prešov – Sabinov.³⁷⁷ Z východnej strany je v súčasnosti súkromná zástavba občanov, z južnej strany siaha k ceste, ktorá ústi na vyššie spomínanú hlavnú cestu. Na západnej ako i severnej strane sa nachádza pomerne veľké nádvorie. Zachované zvyšky oplotenia svedčia o nezmenenej polohe kaštieľa. Na jeho mieste už v 15. storočí stála zemianska kúria. Kaštieľ bol postavený v roku 1585. V rokoch 1642 a 1736 aj čiastočne upravovaný s neskoršími menšími opravami, ktoré zahŕňajú i prístavbu barokovej kaplnky v roku 1736.³⁷⁸ Kaštieľ predstavuje jednopodlažnú blokovú stavbu so štyrmi polygonálnymi (t.j. sedembokovými) vežami na nárožiach. Na západnej fasáde nachádzame pôvodný vstup do kaštieľa so supraportom. K vstupu bolo pristavené dvojramenné schodište na kamennom murive podesty, ktoré je ale pristavané až v 19. storočí. K zaujímavým prvkom patrí dekoratívne bifórium vo fasáde juhovýchodnej nárožnej veže, vytvorené dvoma polkruhovo ukončenými oknami, ktoré sú členené stĺpkami so žliabkovaním. Na fasádach sú čiastočne zachované pôvodné okná s kamennou šambránou. Na jednej z veží sa nachádza i združené okno, ktoré je členené troma polostĺpmi na vysokých pätkách.³⁷⁹ Mnohé okenné otvory sú vnútri zamurované. Dispozícia suterénu je totožná s dispozíciou prvého podlažia. Murivo na kaštieli je kamenné, čiastočne omietnuté. Zaujímavý je i samotný interiér, v ktorom sa zachoval jeden pôvodný strop s výzdobou, ktorú tvoria sochy anjelíkov. Severozápadná veža bola prebudovaná na vstup do kaplnky ako i súkromný vchod z interiéru pre majiteľa. V súčasnosti sa kaštieľ využíva ako sídlo obecného úradu a je prístupný verejnosti.

---

³⁷⁷ KUNDRÍK, J. 1985. Renesančný kaštieľ v Šarišských Michaľanoch v rekonštrukcii. In *Nové Obzory* 27.. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, s. 316.

³⁷⁸ DUŠENKOVÁ, E. 2007. *Renesančné kaštiele v Šarišskej stolici*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2007, s. 203.

³⁷⁹ HARMINC, I. 1968. *Súpis pamiatok na Slovensku II*. Bratislava : Obzor, 1968, s. 316-317.

Renesančný kaštieľ a baroková kaplnka (foto autor)

Baroková kaplnka

Baroková kaplnka je jednodňovou stavbou na severnej strane s polygonálne uzavretou svätyňou i pribudovanou sakristiou. Na čelnej strane nad vstupom sa nachádza barokové okno. Nad vchodom je nástenná maľba sv. Floriána ako i slnečné hodiny. V interiéri sa nachádzajú ďalšie maľby ako i maľba ukrižovanej ženy od neznámeho autora.³⁸⁰ Steny sú zdobené bohatou rokajovou štukovou výzdobou.³⁸¹ Dnes sa táto kaplnka využíva na bohoslužby grécko-katolíckej cirkvi.

Pri kaštieli sa nachádzal pôvodne i park, ktorý bol ale v rokoch 1945 – 1949 vyrúbaný. Na jeho mieste boli postavené viaceré objekty. Park a kaštieľ boli ohradené kamenným múrom. Vo výklenku pri vchode stála socha Jána Nepomuckého.

Kostol sv. Michala

Druhou najstaršou pamiatkou v obci, ktorú môžeme predpokladať je kostol sv. Michala postavený v roku 1785. Tento kostol bol už pred týmto rokom sídlom farnosti. Pôvodný románsky, prípadne gotický kostol, o ktorom existuje zmienka z roku 1314 sa nezachoval.³⁸² V 30. rokoch 14. storočia je známe pôsobenie farára Mikuláša. V ďalších rokoch chýbajú dostupné záznamy správcov farnosti. Úplný zoznam je od roku 1767, v ktorom na fare pôsobil P. Severin. Na Michalianskej fare sa do konca 19. storočia vystriedali títo kňazi:

Juraj Hybner 1767 – 1778

³⁸⁰ MAČO, J. - ZAJONC, P. 1992. *Šarišské Michaľany*. Šarišské Michaľany : Obecný úrad, 1992, s. 63.

³⁸¹ KUNDRÍK, J. 1985. Renesančný kaštieľ v Šarišských Michaľanoch v rekonštrukcii. In *Nové Obzory* 27. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, s. 319.

³⁸² ULIČNÝ, F. 1990. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1990, s. 313.

Michal Sonntag 1778 – 1812
Jozef Punday 1812 - 1813
František Vainerovits 1813 – 1816
Michal Skaliczky 1816 – 1847
Timotej Mikusovszky 1847
Vincent Nagy 1848 – 1867
Jozef V. Jánossy 1867 – 1913³⁸³

Súčasný kostol je jednodňovou stavbou s oblým uzáverom a vežou, ktorá je vstavaná do štítového priečelia. Interiér je krytý pruskými klenbami, ktorých medziklenbové pásy dosadajú na rímsy nástenných pilierov. V klenáku portálu sa nachádzal letopočet 1785 datujúci stavbu, ktorý sa ale po viacerých rekonštrukciách, najmä tej najrozsiahlejšej z roku 1911, nezachoval. Kazateľnica je v retardovanej rokokovej vybavení s rokajami a kartušami ako i dvoma anjelikmi pod baldachýnom.³⁸⁴ V interiéri sa nachádzajú i štyri neskorobarokové plastiky z 2. polovice 18. storočia. Ide o plastiky sv. Petra a Pavla, Dobrého pastiera a Immaculata. Zo zariadenia pôvodného kostola sa zachovalo len veľmi málo. Ako vzácnosť je v kostole relikvia sv. Kríža. K umeleckým vzácnostiam patrí i baroková monštrancia. Avšak najvzácnejším a najzaujímavejším prvkom ale zostáva rokokový kalich z roku 1762, ktorý sa pokladá za prácu zlatníka z Levoče Jána Szilássyho. Autor pochádzal z rodiny rožňavského stolára Jána Szillássyho. Po skončení učňovských rokov sa dostal do Levoče. Všetky jeho sakrálne predmety majú rovnaké prvky a to barokovo členitú kruhovú alebo oválnu nohu, nízky, lupeňmi pokrytý driek. Od 50. rokov 17. storočia modeluje kvietky a aranžuje ich v bohatšom zoskupení. Objavujú sa u neho i realistickejšie spracované ruže a nezábudky v jemne ladenej rokokovej palete. Presne takéto znaky nesie aj kalich zo Šarišských Michalian a to naturalistické kvety sprevádzané bohatou emailovou výzdobou. Práve vďaka emailovej výzdobe majú práce Szilássyho silný estetický účinok. Na kalichu je napísané: *Illustrissimus D. Comes Thomas Szirmay pie curavit pro ecclesia Szent Michaliensi anno 1753*. Kalich bol teda darom vtedajšej zemepánskej rodiny miestnemu kostolu a zachoval sa až do dnešných dní. Používa sa pri zvláštnych príležitostiach ako sú napríklad oslavy prvej písomnej zmienky v obci.³⁸⁵ Pod bočným oltárom sa nachádza krypta – hrobka

³⁸³ ZELENÝ, M. *Kronika obce Michalany nad Torysou*. Neustránkované.

³⁸⁴ HARMINC, I. 1968. *Súpis pamiatok na Slovensku*. Bratislava : Obzor, 1968, s. 317.

³⁸⁵ TORANOVÁ, E. 1986. Levočský zlatník, Ján Szilassy. In: *Vlastivedný časopis*. Bratislava : SNM, 1986, roč. 17, č. 1, s. 34.

tunajších zemepánov. Z mramorových tabúl v kostole môžeme vyčítať mená niektorých pochovaných. Okrem iných sa v hrobke sa nachádzajú pozostatky:

- grófky Estery Szirmay
- Alexandra Tomáša Szirmaya, manželky Ottilie Okolicsányi
- grófa G. Szirmaya, manželky Alžbety Klobuszicky
- grófa Juraja Szirmaya.

Na kostolnom nádvorí sú umiestnené dva kríže. Väčší drevený a starší železný. V roku 2009 sa v kostole uskutočnila rozsiahla rekonštrukcia, ktorá zmenila vzhľad interiéru. Došlo k rekonštrukcii oltárov, sôch i niektorých malieb, vymenil sa hlavný oltár i usporiadanie lavíc a niektorých menších oltárov.

Ku kostolu patrilo kedysi i cintorín, ktorý bol ohradený múrom. Zmienka o ňom je už v roku 1814. Druhý cintorín, dnes nazývaný starý, bol zriadený za dedinou. 17. júna 1873 došlo k jeho vysväteniu. Na kríži, ktorý sa tam nachádzal bol vyznačený letopočet 1932 no kríž existoval len do roku 1944. Rozlohou bol menší ako ten pôvodný. V roku 1910 je už v obci spomínaný i tretí cintorín. Bol najmenší spomedzi všetkých, jeho zriadenie si ale vyžiadala nedostatok hrobových miest. V tom čase sa už okolo kostola nepochovávalo a nedostatok miest bol aj na cintoríne v poradí druhom tzv. starom neďaleko miesta dnes nazývaného Hliník.³⁸⁶

Kostol sv. Michala (foto autor)

³⁸⁶ ŠA Prešov. Fond: Urbárske a komasačné spisy. Sig. II. – 260. Inv. č. 948. Súpis usadlostí v obci Šarišské Michaľany z roku 1910.

Obdobie ranného novoveku a novoveku je v obci spájané s menom rodiny Szirmayovcov. Táto rodina podľa tradície, ktorú prevzali viacerí historici, pochádza z priestoru dnešného Sriemu, odkiaľ sa neskôr presťahovala do oblasti okolo rieky Slanej. Jej príslušníci bojovali v kráľovskom vojsku proti Tatárom, neskôr získali menšie majetky v Turnianskej stolici. Svoj erb získali od cisára Žigmunda. Má podobu červeného raka, ktorý má pod hlavou zelený vavrín. Postupne sa príslušníci rodu usadili vo viacerých stolicích ako v Užskej, Zemplínskej a Šarišskej, pričom viacerí z nich sa stali významnými hodnosťami, vojakmi a vedcami. Mnohé menšie majetky v priestore Šariša, medzi inými aj Šarišské Michalany, získali už okolo polovice 17. storočia. Významné postavenie dosiahli najmä v období povstania Imricha Tököliho a Františka II. Rákociho.

Kúria

V podobnom období vznikla pravdepodobne i druhá kúria³⁸⁷ v súčasnosti označovaná ako tzv. stará fara. Táto kúria slúžila kedysi Danielovi Mudrányimu a jeho manželke Márii Berzeviczy.³⁸⁸ Vzhľadom na to, že v objekte nebol doteraz prevedený archeologický prieskum a novšie rekonštrukcie a prestavby (posledná v roku 1999) prekryli na objekte všetky staršie zachované detaily, presnejšie datovanie pamiatky nie je možné určiť.

Kúria (foto autor)

Letohrádok

Prítomnosť viacerých šľachtických rodín v priebehu 16. – 17. stor. pripúšťa možnosť existencie nielen fary, ale aj viacerých pánskych kúrií. Takouto raritou bol aj letohrádok. Zmienku o ňom zachytil bardejovský rodák Kornel Divald. Tento spisovateľ, historik umenia a fotograf zachytával okrem iného i hnutelné pamiatky v mnohých župách Horného Uhorska a spracúval ich v rokoch 1909 až 1919. Spomínaný letohrádok rodiny Szirmayovcov stál v roku 1904 na opačnom konci záhrady, do ktorej patril aj dodnes zachovaný kaštieľ.³⁸⁹ Bol postavený v polovici 17. storočia

³⁸⁷ ULIČNÝ, F. 1990. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1990, s. 313.

³⁸⁸ MAČO, J. - ZAJONC, P. 1992. *Šarišské Michalany*. Šarišské Michalany : Obecný úrad, 1992, s. 65.

³⁸⁹ BERNÁT, Ľ. 2008. Kaštieľ, na ktorý už nik nepamätá. In: *Šarišské Michalany*. Šarišské Michalany : Obecný úrad, 2008, roč. 10, č. 3, s. 1.

v renesančnom štýle . Pôdorys mal rozmery približne 20 m x 15 m, vysoký bol asi 15 m. Prízemie malo 5 miestností a na poschodí 4. Interiér bol bohato zdobený maľbami na stenách a stropoch s rôznymi výjavmi z pozemského i nadpozemského života.³⁹⁰ Objekt mal manzardkovú strechu. Nad vstupom sa nachádzal balkón prístupný z 1. poschodia. Plochy v okolí okien boli bohato zdobené štukovou ornamentikou. Priečelie bolo ukončené mohutným tympanónom v strede s erbom rodiny Szirmayovcov. Letohrádok zbúrali pravdepodobne koncom roku 1904. Dnes po ňom v obci nie je žiadny náznak.

Letohrádok

(BERNÁT, Ľuboš. 2008. Kaštieľ, na ktorý už nik nepamätá. In *Šarišské Michal'any*. Šarišské Michal'any : Obecný úrad, 2008, roč. 10, č.3, s.1.)

Použitá literatúra:

BERNÁT, Ľuboš. 2008. Kaštieľ, na ktorý už nik nepamätá. In *Šarišské Michal'any*. Šarišské Michal'any : Obecný úrad, 2008, roč. 10, č. 3, s.1.

ČAPLOVIČ, Dušan – GAŠAJ, Dárius – OLEXA, Ladislav. 1979. Archeologické prieskumy na stavbách socializmu na východnom Slovensku. In *AVANS 1978*. Nitra: AÚ SAV, 1979, s. 62-70.

ČAPLOVIČ, Dušan. 1998. *Včasnostredoveké osídlenie Slovenska*. Bratislava: Academic Electronic Press, 1998, 268 s. ISBN 80-88880-19-X.

DIVALD, Kornel. 1990. *Povozník svätých*. Budapešť : Štátny pamiatkový úrad, 1999. 420 s.

³⁹⁰ DIVALD, K. 1999. *Povozník svätých*. Budapešť : Štátny pamiatkový úrad, 1999, s. 346.

- DUŠENKOVÁ, Eva. 2007. *Renesančné kaštiele v Šarišskej stolici*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2007, 278 s. ISBN 978-80-8068-633-8.
- HARMINC, Ivan. 1968. *Súpis pamiatok na Slovensku II*. Bratislava : Obzor, 1968. 582 s.
- KUNDRÍK, Jozef. 1985. Renesančný kaštieľ v Šarišských Michaľanoch v rekonštrukcii. In *Nové Obzory* 27. Košice: Východoslovenské nakladateľstvo, 1985, s. 314-319.
- MAČO, Jozef – ZAJONC, Pavol. 1992. *Šarišské Michaľany*. Šarišské Michaľany: Obecný úrad, 1992, 139 s. ISBN 80-900442-5-5.
- MARSINA, Richard. 1986. *Dejiny Slovenska I*. Bratislava : Veda, 1986. 532 s.
- ULIČNÝ, Ferdinand. 1990. *Dejiny osídlenia Šariša*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1990. 513 s.
- ŠIŠKA, Stanislav. 1986. Graubungen auf der neolitischen und äneolitischen Siedlung in Šarišské Michaľany. In *Slovenská archeológia*, 1986, roč. 34, č. 1, s. 432-442.
- ŠIŠKA, Stanislav. 1995. *Dokument o spoločnosti mladšej doby kamennej (Šarišské Michaľany)*. Bratislava : Veda, 1995. 70 s. ISBN 80-224-0198-6.
- ŠIŠKA, Stanislav. 1998. Architektúra neolitickej osady v Šarišských Michaľanoch. In *Slovenská archeológia*. ISSN1335-0102, 1998, roč. 66, č. 2, s. 187-204.
- TORANOVÁ, Eva. 1986. Levočský zlatník, Ján Szilassy. In *Vlastivedný časopis*, 1986, roč. 17, č.1, s. 34.
- ŽUDEL, Juraj. 1984. *Stolice na Slovensku*. Bratislava : Obzor, 1984. 200 s.
- ZELENÝ, Melichar : Kronika obce Michaľany nad Torysou. Neustránkované. Štátny archív Prešov, fond: Krajský súd. Urbárske a komasačné spisy.